

Cartea de teatru

Ion CAZABAN

Despre „Însemnări contradictorii”

Personalitate binecunoscută a regiei românești, **Valeriu Moiescu** este, totodată, un publicist remarcabil care a participat, fără ezitare, la disputele de opinii din presa vremii. Încă din acel moment de neuitat al „reteatralizării”, articolele sale, apărute în revistele „Contemporanul” și „Teatrul”, ni se impun prin concepție riguroasă, deschidere culturală, combativitate temeinic argumentată. **Însemnări contradictorii**, prima sa carte este, preponderent, o culegere de „însemnări” publicate, cam din 1981 încoace, în „Teatrul”, apoi în „Teatrul azi”.

Printre diferitele teme și subiecte tratate în paginile cărții, teatrul ocupă, firește, locul prioritar, fiind prezent, într-un fel sau altul, și în comentariile morale, notele de călătorie, evocările sentimentale, observațiile sociologice, pamfletele cu motivare politică. Moiescu concepe un teatru de sensibilizare necesară, de revelații stringente și sensuri fundamentale, fără de care prea multe clipe de viață s-ar scurge insesizabile, fără valoare, netrăite. De altfel, cele două mari dificultăți ale teatrului sunt: de a se deosebi de viață și, în același timp, de a fi viu, capabil să se integreze în viață. Interpreții acestui teatru nu vor fi ușor de găsit. Într-o enumerare de calități, actorul

preferat „caută să înțeleagă întâi, apoi să facă”, „nu-și repetă mijloacele de expresie”, „iubește teatrul mai mult decât propria persoană” și – contradictoriu – este „nu într-atât de lucid încât să devină insensibil și nu atât de sensibil încât să-și piardă luciditatea”. De fapt, a fi „contradictoriu” ne arată, aici, imposibilitatea de a omite ceva, de a renunța la plenitudinea creației teatrale, care se manifestă ca un act vital când își păstrează integralitatea contradictorie. Poate de aceea, pe scenă, regizorul nu separă „trăirea” de „reprezentare”, ci le gândește într-o simbioză, ca „reprezentarea trăirii” și „trăirea reprezentării”. Însemnările lui Moiescu evită șabloanele, demontează formulele comode, refuză pozițiile exclusiviste, ironizează emfaza teoriilor. Uneori, capătă un ton polemic, de un sarcasm necruțător. Într-o anume conjunctură teatrală, Moiescu preferă „să experimenteze normalitatea care deseori ni se înfățișează mult mai anormală (sau, cu alte cuvinte, mai spectaculoasă), decât ne putem imagina”. Regizorul respinge deopotrivă „banalitatea firescului” și „expresivitatea căutată”, vrea să elimine din jocul actorilor „clișeele” și „pozele”, inerția manieristă și repetarea mecanică a soluțiilor de succes. O notă despre „a fi” și „a rămâne” distinge ceea ce este viu, peren, evolutiv și ceea ce stagnează în „ticuri, automatisme”. Sau în idei fixe, cum se dovedește desconsiderarea nejustificată a divertismentului care – ni se amintește – aparține esenței teatrului și nu exclude „înălțarea spirituală”.

Ceea ce sudează diversitatea însemnărilor acestui regizor atras de Molière, Caragiale, Ionescu, este, în primul rând, nevoia de autenticitate. Numeroase pagini se referă la impostura și veleitarismul cu pretenții estetice.

Contrazicând adesea (fără a fi ele însele contradictorii), constatările și comentariile lui Valeriu Moiescu elucidează, mai degrabă, contradictoriul unor stări, situații, poziții existente în lumea teatrului nostru. Observând contradicțiile fenomenului scenic, aflat „la interfeșă dintre obișnuit și neobișnuit, dintre normal și anormal”, însemnările sale ni-l recomandă fie ca un dialectician clarvăzător, fie ca un polemist incisiv.

Există, totuși, o contradicție esențială care tensionează iremediabil modul de a fi al acestui regizor, determinându-i frecvent punctele de vedere: cea dintre nostalgia copilăriei – evidentă în concepția sa despre teatrul poetic ca fertilizare a imaginației, ca păstrare a purității jocului – și, pe de altă parte, aspirația sa perfecționistă, grija sa pentru lucrul profund înțeles și bine făcut, de un profesionalism fără concesi. Este o contradicție stimulativă, care încearcă să cuprindă atât poezia închipuirilor și explicațiilor inocente, cât și perfecțiunea intrinsigentă, rezultat al maturizării profesionale.

„Ca un vis de tinerețe” regizorală, i-a rămas în suflet teatrul acesta poetic. Dar, de-a lungul stagiunilor, a fost mereu aproape de acel teatru „fierbinte”, râvnit de Caragiale de la scenă la public și invers! Moiescu scrie deseori despre dragostea actorilor pentru scenă și public, despre dragostea publicului pentru actorii săi. Pentru că și el crede că unde dragoste nu e, nimic nu e. Cu atât mai mult, nu poate fi teatru – de nici un stil, de nici o tendință...